

Jan Kluza¹

Ukrywanie swojego majątku przez skazanego w perspektywie przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. wobec orzeczonej kary grzywny

Streszczenie

Przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. przewiduje odpowiedzialność karną dłużnika, który w celu udaremnienia wykonania egzekucji, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela poprzez czynności zmierzające do ukrycia majątku zagrożonego egzekucją. W doktrynie i orzecznictwie występowały wątpliwości co do tego, czy przestępstwo to chroni również wierzytelności publicznoprawne. Obecnie dominuje stanowisko, że występki ten chroni nie tylko obrót gospodarczy, lecz również innego rodzaju wierzytelności. Nie przesądza to jednak tego, czy ma on zastosowanie także do ukrywania majątku przez egzekucją orzeczonej grzywny w wyroku karnym.

Słowa kluczowe

Uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela, udaremnienie egzekucji, wykonanie grzywny, kara zastępcza.

1. Wstęp

Zgodnie z art. 300 § 2 k.k., kto, w celu udaremnienia wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, udaremnia lub uszczupla zaspokojenie swojego wierzyciela przez to, że usuwa, ukrywa, zbywa, darowuje, niszczy, rzeczywiście lub pozornie obciąża albo uszkadza składniki swojego majątku zajęte lub zagrożone zajęciem, bądź usuwa znaki zajęcia, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat

---

¹ Dr Jan Kluza, asesor sądowy w Sądzie Rejonowym w Kielcach, II Wydział Karny, absolwent studiów doktoranckich w Katedrze Postępowania Karnego UJ, ORCID: 0000-0002-0929-6093.

5. Przestępstwo to, podobnie zresztą jak czyn zabroniony określony w art. 300 § 1 k.k., ma na celu ochronę roszczeń wierzycieli przed nieuczciwymi praktykami dłużnika². Z art. 300 § 4 k.k. wprost wywieźć należy, że pokrzywdzonym przestępstwem z art. 300 § 1 k.k. może być Skarb Państwa. Przepis ten stanowi bowiem o tym, że jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa, ściganie przestępstwa określonego w § 1 następuje na wniosek pokrzywdzonego. Ustawodawca wprost zatem przyznaje, że w odniesieniu do tego czynu, Skarb Państwa może występować w roli pokrzywdzonego. Przepis ten jednak nie zawiera odesłania do czynu z art. 300 § 2 k.k. Problematyczne jednak na gruncie tego przestępstwa nie jest to, czy Skarb Państwa może być pokrzywdzonym, lecz czy w ogóle mamy do czynienia z przestępstwem w sytuacji, kiedy skazany, wobec którego orzeczono grzywnę, dokonuje czynności, o których mowa w tym przepisie uniemożliwiając egzekucję orzeczonej kary grzywny. Odpowiedź na to pytanie wymaga przeanalizowania znamion przestępstwa z art. 300 § 2 k.k., co zostanie przedstawione w dalszej części artykułu.

2. Znamiona czynu zabronionego z art. 300 § 2 k.k.

Przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. należy do kategorii przestępstw na szkodę wierzycieli³. Strona przedmiotowa tego czynu zabronionego wymaga działania w zamiarze bezpośrednim, co wynika z posłużeniem się przez ustawodawcę znamieniem kierunkowym „w celu”. Analogicznie zatem jak w pozostałych przepisach typizujących, w których ustawodawca posługuje się znamieniem celu działania, np. w przypadku oszustwa z art. 286 § 1 k.k., oznacza to, że „Przestępstwo określone w art. 300 § 2 k.k. należy do kategorii przestępstw kierunkowych, a zatem dla jego przypisania konieczne jest ustalenie kwalifikowanej postaci strony podmiotowej tzw. *dolus directus coloratus*. Ustawa wymaga, ażeby zachowanie sprawcy było ukierunkowane na określony cel, polegający na udaremnieniu wykonania orzeczenia sądu lub innego organu państwowego, co wyłącza możliwość popełnienia tego przestępstwa z zamiarem ewentualnym⁴. Dla realizacji znamion tego czynu zabronionego konieczne jest więc wykazanie, że sprawca działał w zamiarze bezpośrednim,

² M. Kulik, (w:) M. Mozgawa (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2023, s. 1172.

³ J. Majewski, (w:) W. Wróbel, A. Zoll (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278–363 k.k., Warszawa 2016, s. 708.

⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 listopada 2019 r., sygn. II AKa 368/19, LEX nr 3615384.

a więc chciał popełnić czyn zabroniony⁵. Trafne jest stanowisko wyrażone w orzecznictwie, że „Momentem, od którego dłużnik ma świadomość, że zadysponowanie przez niego majątkiem (poprzez usunięcie, ukrycie, zbycie, darowanie, zniszczenie, obciążenie lub uszkodzenie jego składników) naraża go na odpowiedzialność z art. 300 § 2 k.k. jest moment, kiedy wierzyciel w sposób niebudzący wątpliwości zasygnalizuje, że zamierza dochodzić swojej wierzytelności, w szczególności świadczy o tym wezwanie do zapłaty czy wniesienie pozwu”⁶. Znamienne jest także, że „W konstrukcji strony przedmiotowej przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. zamieszczono szczególnie warunek charakteryzujący składniki majątku, do których jest skierowana czynność wykonawcza sprawcy. Ma ona kierować się nie do majątku sprawcy w ogólności, lecz do tylko tych jego składników, które są zajęte lub zagrożone zajęciem. Składniki majątku dłużnika są zagrożone zajęciem, jeśli istnieje konkretne, realne niebezpieczeństwo ich zajęcia, a więc takie niebezpieczeństwo, z którym należy się liczyć”⁷. Do okoliczności, które takie realne niebezpieczeństwo ich zajęcia powodują, orzecznictwo zalicza m.in. sytuacje, w których „sąd w sądowym postępowaniu zabezpieczającym albo organ egzekucyjny w administracyjnym postępowaniu zabezpieczającym wydał postanowienie o zabezpieczeniu roszczeń wierzyciela przez zajęcie oznaczonych składników majątku dłużnika, ale jeszcze tego nie wykonano; egzekucji wprawdzie jeszcze nie wszczęto, ale wierzyciel uzyskał już tytuł egzekucyjny (k.p.c.) albo przestał dłużnikowi pisemnie upomnienie, zawierające wezwanie do wykonania obowiązku z zagrożeniem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego (ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji); wszczęto już postępowanie egzekucyjne w celu wykonania orzeczenia organu państwowego (skierowane do majątku dłużnika); złożony został wniosek o ogłoszenie upadłości; dłużnik złożył wniosek o otwarcie postępowania układowego albo postępowanie takie już otworzono; przeciwko dłużnikowi toczy się postępowanie karne o przestępstwo, za które można orzec grzywnę lub świadczenie pieniężne albo w związku z którym można orzec przepadek lub nałożyć środek kompensacyjny (w takich wypadkach bowiem może nastąpić z urzędu zabezpieczenie wykonania rzeczonych kar i środków na jego mieniu)”⁸.

---

⁵ W. Wróbel, A. Zołł, Polskie prawo karne. Część ogólna, Kraków 2013, s. 211.

⁶ Wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 2 sierpnia 2022 r., sygn. II Ka 434/22, LEX nr 3393246.

⁷ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2021 r., sygn. V KK 627/21.

⁸ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 czerwca 2022 r., sygn. II AKa 27/22, LEX nr 3370722.

Czynności wykonawcze, o których mowa powyżej, mają prowadzić do udaremnienia lub uszczuplenia zaspokojenia swojego wierzyciela. Oznacza to, że przestępstwo to ma charakter skutkowy⁹. *A contrario* zatem, „Jeżeli zbycie składnika majątku przez dłużnika nie prowadzi do co najmniej uszczuplenia zaspokojenia wierzyciela, to nie dochodzi do wypełnienia znamion przestępstwa z art. 300 § 2 k.k.”¹⁰ Dotyczyć to będzie sytuacji, w których działania dłużnika skierowane są wobec przedmiotów nie podlegających egzekucji albo gdy czynności dłużnika nie wpływają na sytuację wierzyciela, tzn. gdy pozostały majątek umożliwia pełne zaspokojenie wierzyciela¹¹. Pomiedzy określonym w przepisie karalnym zachowaniem dłużnika wobec mienia, w stosunku do którego może być skierowana egzekucja, musi więc zachodzić związek, którego efektem ma być udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia¹².

Czynność wykonawcza przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. została określona w sposób alternatywny, co oznacza, że czyn zabroniony ma charakter wieloodmianowy, tzn. przestępstwo może być popełnione przez każdą czynność opisaną w przepisie¹³. Norma sankcjonowana obejmuje zachowanie polegające na usuwaniu, ukrywaniu, zbywaniu, darowaniu, niszczeniu, rzeczywistym lub pozornym obciążeniu albo uszkodzeniu swojego majątku, co ma powodować udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela. Nie wchodząc w tym miejscu w szczegółowe rozważania na ten temat, gdyż nie jest to kluczowym problemem artykułu, wskazać należy, że czynności te można przyporządkować do pewnych grup: pozostawienia własności rzeczy, leczy uczynienie jej niedostępnym dla wierzyciel (ukrywanie, usuwanie), przez co uniemożliwia faktyczne zajęcie rzeczy¹⁴; przeniesieniu własności (zbycie, darowanie), co ma utrudnić egzekucję; obciążeniu rzeczy, czyli pozostawienie prawa własności przy dłużniku z ustanowieniem pewnych praw na rzecz osób trzecich; zmniejszenie wartości rzeczy (zniszczenie lub uszkodzenie)¹⁵.

---

⁹ G. Łabuda, (w:) J. Giezek (red.), Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, Warszawa 2021, s. 1464; B. Gadecki, Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2023, s. 897.

¹⁰ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 marca 2020 r., sygn. II AKa 329/19, LEX nr 3104467.

¹¹ Ł. Duśko, Udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela jako znamię przestępstw opisanych w art. 300 § 1 i 2 k.k., Przegląd Sądowy 2020, nr 1, s. 56.

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. II AKa 49/18, Legalis nr 1896245.

¹³ W. Wróbel, A. Zoll, Polskie prawo karne, s. 291.

¹⁴ T. Oczkowski, (w:) V. Konarska-Wrzošek (red.), Kodeks karny. Komentarz, Warszawa 2023, s. 1471.

¹⁵ *Ibidem*, s. 1471–1472.

3. Grzywna jako należność publicznoprawna a przestępstwo z art. 300 § 2 k.k.

Przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. zostało umiejscowione w rozdziale XXXVI kodeksu karnego zatytułowanym „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu i interesom majątkowym w obrocie cywilnoprawnym”. Jak wskazywano wyżej, przestępstwo to należy do przestępstw przeciwko wierzycielom. W nauce prawa karnego wskazuje się bowiem, że przedmiotem przestępstwa jest dobro prawne chronione przez typ rodzajowy przestępstwa, który wskazywany jest przez ustawodawcę w tytule rozdziału grupujący dany rodzaj przestępstw¹⁶. Powoduje to, że rodzajowym przedmiotem ochrony na gruncie tego czynu pozostaje uczciwy i rzetelny obrót gospodarczy, a także interesy majątkowe wierzyciela¹⁷. Kwestię tę jednak skomplikował ustawodawca w 2019 r.¹⁸ wprowadzając przestępstwo z art. 306a k.k., którego głównym dobrem chronionym jest „interes niemajątkowy i majątkowy nabywców używanych pojazdów mechanicznych, polegający na prawie do zakupu pojazdu o cechach zgodnych ze stanem rzeczywistym”¹⁹. Pośrednio jednak „celem tego przepisu jest zagwarantowanie pewności obrotu cywilnoprawnego i zapobieganie nieuczciwym praktykom osób sprzedających samochody”²⁰.

Na gruncie przestępstw z art. 300 k.k. w orzecznictwie wskazywano, iż „jakkolwiek obrót gospodarczy stanowi podstawowy przedmiot ochrony przepisu art. 300 § 2 k.k. (co spowodowało zamieszczenie go w Rozdziale XXXVI Kodeksu karnego), to jednak nie ogranicza się tylko do niego”²¹. W konsekwencji w orzecznictwie wyrażono pogląd, że „Przepis art. 300 § 2 k.k. udziela ochrony również wierzytelnościom niezwiązanym z obrotem gospodarczym, w tym wynikającym z zobowiązań podatkowych”²². Dodatkowo wskazać należy, że ustawodawca wprost przewidu-

¹⁶ M. Filipczak, J. Kulesza, (w:) J. Kulesza (red.), *Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, ustawie karnej i karze*, Warszawa 2023, s. 199, 201.

¹⁷ K. Potulski, (w:) R. A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 1856.

¹⁸ Ustawa z dnia 15 marca 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy – Kodeks karny, Dz. U. z 2019 r., poz. 870.

¹⁹ T. Oczkowski, (w:) V. Konarska-Wrzošek (red.), *Kodeks karny*, s. 1503.

²⁰ R. Krajewski, *Przestępstwo fałszowania licznika samochodowego*, *Prawo w Działaniu* 2021, nr 45, s. 26.

²¹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2003 r., sygn. I KZP 32/03, *Legalis* nr 59874.

²² Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn. I KZP 22/12, *Legalis* nr 557926.

je, że pokrzywdzonym przestępstwami z art. 300 k.k. może być Skarb Państwa, albowiem w § 4 przewidziano, że ściganie przestępstwa następuje na wniosek, jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa. Oznacza to, że Skarb Państwa może występować jako wierzyciel w rozumieniu art. 300 § 1 i 2 k.k. Nie odpowiada to jednak na pytanie stanowiące przedmiot artykułu, a mianowicie czy grzywna orzeczone w wyroku karnym, może stanowić wierzytelność, której dotyczyć ma przestępne działanie z art. 300 § 2 k.k. W ostatnim z cytowanych orzeczeń, Sąd Najwyższy wskazał, że „W art. 300 § 2 KK nie wyróżniono żadnej kategorii wierzycieli, a więc kierując się zasadą *lege non distinguente* trzeba przyjąć, iż przepis ten nie ogranicza ochrony tylko do wierzycieli prowadzących działalność gospodarczą i zobowiązań powstałych w ramach obrotu gospodarczego. (...) Celem tego przepisu niewątpliwie jest zapewnienie realizacji roszczeń wierzycieli, usankcjonowanych przez orzeczenia organów państwowych, w normalnym czasie i trybie, a więc zabezpieczenie zgodnego z właściwymi przepisami przebiegu postępowań egzekucyjnych”. Dodać jednak należy, że stan faktyczny leżący u podstaw tego postanowienia dotyczył sytuacji, w której Skarb Państwa występował w roli wierzyciela w związku z wystawionymi tytułami wykonawczymi organów podatkowych. Wykładnia dokonana przez Sąd Najwyższy, skąd inąd słuszna, odnosiła się więc przede wszystkim do stwierdzenia, że wierzyciel nie musi mieć przymiotu podmiotu gospodarczego. Tym samym z ochrony karnej korzystać mogą wierzytelności publiczne stwierdzone tytułem wykonawczym takie jak zobowiązania podatkowe czy też składki społeczne²³.

Tym niemniej na gruncie przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. nie budzi żadnych wątpliwości, że działanie dłużnika ma być skierowane przeciwko interesowi wierzyciela. Innymi słowy „Warunkiem karalności na podstawie art. 300 § 2 k.k. jest istnienie roszczenia wierzyciela”²⁴. Sąd Najwyższy wskazał także, „że penalizacja zachowań określonych w wymienionym przepisie ma służyć zabezpieczeniu egzekucji orzeczeń, a tym samym skutecznemu kompensowaniu szkód rodzących odpowiedzialność majątkową, których powstanie zostało tymi orzeczeniami ustalone, nie wyklucza co do zasady możliwości dochodzenia naprawienia tej szkody, którą sprawca przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. wyrządził swoim zachowaniem powodującym udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia

²³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 maja 2014 r., sygn. II AKa 70/14, LEX nr 1480393.

²⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 marca 2021 r., sygn. II AKa 294/20, LEX nr 3274515.

roszczeń wierzyciela”²⁵. Oznacza to zatem, że działanie dłużnika, o którym mowa w art. 300 § 2 k.k. może być skierowane przeciwko wierzytelności wynikającej z wyroku karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody lub zapłaty zadośćuczynienia na rzecz pokrzywdzonego. Jest to bowiem wierzytelność stwierdzona wyrokiem karnym wynikająca z czynu niedozwolonego. Dodać także należy, że regulacja z art. 300 § 2 k.k. zastąpiła wcześniejsze przepisy karne zawarte w art. 258 k.k. kodeksu karnego z 1969 r.²⁶ umiejscowionym w rozdziale przestępstw przeciwko wymiarowi sprawiedliwości oraz w art. 6 § 2 i 3 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego²⁷. Na tym tle w orzecznictwie wskazuje się, że „porównanie brzmienia przepisu art. 6 § 2 tej ustawy (o ochronie obrotu gospodarczego – uwaga Autora) i jego odpowiednika – art. 300 § 2 k.k. wskazuje na bardzo istotną różnicę. W art. 300 § 2 k.k. nie ma ograniczenia do orzeczeń „związanych z działalnością gospodarczą”. Pominięcie tego zwrotu stanowi istotną wskazówkę, że przepis ten zastępuje nie tylko art. 6 § 2 ustawy, ale także art. 258 k.k. z 1969 r., i w związku z tym jego stosowanie nie jest ograniczone tylko do wierzytelności związanych z obrotem gospodarczym”²⁸.

Konkludując, przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. ma za zadanie ochronę wszelkiego rodzaju wierzytelności, niezależnie od źródła ich pochodzenia i niezależnie od charakteru podmiotu występującego jako wierzyciel. W odniesieniu do wierzytelności publicznoprawnej w kontekście przestępstwa z art. 300 § 2 k.k. wskazać należy, że do jej istoty należy istnienie stosunku publicznoprawnego, z którego ma wynikać roszczenie publicznoprawne. Jako desygnaty tego stosunku należy wskazać zobowiązania podatkowe czy składki na ubezpieczenia społeczne. Z orzeczenia Sądu Najwyższego cytowanego w przypisie nr 21 wywieść należy, że wierzytelnością chronioną na gruncie omawianego typu przestępstwa, pozostaje także wierzytelność egzekwowane na gruncie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji²⁹. W art. 1a pkt 13 tej ustawy zawarto z kolei definicję legalną wierzyciela, którym jest podmiot uprawniony do żądania wykonania obowiązku lub jego zabezpieczenia w admini-

²⁵ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r., sygn. V KK 119/18, LEX nr 2701401.

²⁶ Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks Karny, Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 94.

²⁷ Ustawa z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego., Dz. U. z 1994 r., Nr 126 poz. 615.

²⁸ Wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 21 marca 2018 r., sygn. IV Ka 112/18, LEX nr 2508023.

²⁹ Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2505.

stracyjnym postępowaniu egzekucyjnym lub zabezpieczającym. Z kolei w art. 2 § 1 ustawy zawarto zamknięty katalog zobowiązań podlegających egzekucji w trybie administracyjnym³⁰. W przepisie tym zaś brak

---

³⁰ Art. 2 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji: Egzekucji administracyjnej podlegają następujące obowiązki: 1) podatki, opłaty i inne należności, do których stosuje się przepisy działu III ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2022 r., poz. 2651, z późn. zm.); 1a) niepodatkowe należności budżetowe, do których stosuje się przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2023 r., poz. 1270, z późn. zm.); 1b) należności z tytułu przychodów z prywatyzacji; 2) grzywny i kary pieniężne wymierzone przez organy administracji publicznej; 3) należności pieniężne, inne niż wymienione w pkt 1 i 2, jeżeli pozostają we własności rzeczowej organów administracji publicznej; 4) należności przypadające od jednostek budżetowych, wynikające z zastosowania wzajemnego potrącenia zobowiązań podatkowych z zobowiązaniami tych jednostek; 5) należności pieniężne przekazane do egzekucji administracyjnej na podstawie innych ustaw; 6) wpłaty na rzecz funduszy celowych utworzonych na podstawie odrębnych przepisów; 7) należności pieniężne z tytułu składek specjalnych do Funduszu Rezerwowego; 8) należności pieniężne państwa członkowskiego wynikające z tytułu: a) podatków i należności celnych pobieranych przez to państwo lub w jego imieniu, przez jego jednostki podziału terytorialnego lub administracyjnego, w tym organy lokalne, lub w imieniu tych jednostek lub organów, a także w imieniu Unii Europejskiej, b) refundacji, interwencji i innych środków stanowiących część całkowitego lub częściowego systemu finansowania Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) oraz Europejskiego Funduszu Rolniczego Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), w tym kwot należnych w związku z tymi działaniami, c) opłat i innych należności pieniężnych przewidzianych w ramach wspólnej organizacji rynku Unii Europejskiej dla sektora cukru, d) kar, grzywien, opłat i dopłat administracyjnych związanych z należnościami pieniężnymi, o których mowa w lit. a–c, nałożonych przez organy właściwe do pobierania podatków i należności celnych lub właściwe do prowadzenia postępowań administracyjnych dotyczących podatków i należności celnych lub potwierdzonych przez organy administracyjne lub sądowe na wniosek organów właściwych w sprawie podatków i należności celnych, e) opłat za zaświadczenia i podobne do zaświadczeń dokumenty wydane w postępowaniach administracyjnych w sprawie należności pieniężnych, o których mowa w lit. a, f) odsetek i kosztów związanych z należnościami pieniężnymi, o których mowa w lit. a–e, w związku z którymi możliwe jest zwrócenie się o wzajemną pomoc na podstawie ustawy o wzajemnej pomocy, g) administracyjnych kar pieniężnych lub grzywien administracyjnych nałożonych na pracodawcę delegującego pracownika z terytorium RP w związku z naruszeniem przepisów dotyczących delegowania pracowników w ramach świadczenia usług, h) kar pieniężnych lub okresowych kar pieniężnych nałożonych przez właściwe krajowe organy ochrony konkurencji państw członkowskich w związku z naruszeniem art. 101 lub art. 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej; i) administracyjnych kar pieniężnych lub grzywien administracyjnych nałożonych na przewoźnika drogowego delegującego kierowcę z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej; 9) należności pieniężne przekazane do egzekucji administracyjnej na podstawie ratyfikowanych umów międzynarodowych, których stroną jest Rzeczpospolita Polska; 9a) koszty egzekucyjne i koszty upomnienia; 10) obowiązki o charakterze niepieniężnym pozostające we własności organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego

jest grzywny orzeczonej jako kara za przestępstwo, przestępstwo skarbowe lub wykroczenie albo wykroczenie skarbowe. Trzeba mieć zaś na uwadze to, że „Obowiązki spoza zakresu właściwości organów administracji publicznej mogą być egzekwowane w trybie administracyjnym jedynie w przypadku przekazania ich do egzekucji administracyjnej przez przepis szczególny”³¹. Kwestię zaś egzekucji grzywny orzeczonej jako kara za przestępstwo, przestępstwo skarbowe, wykroczenie lub wykroczenie skarbowe reguluje kodeks karny wykonawczy³², który w art. 44 § 1 i 2 przewiduje, że skazanego wzywa się do jej zapłaty w terminie 30 dni, a w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu grzywnę ściągą się w drodze egzekucji. Z art. 25 § 1 k.k.w. wynika zaś, że egzekucję zasądzonych roszczeń cywilnych, orzeczonej grzywny, świadczenia pieniężnego oraz należności sądowych prowadzi się według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Egzekucję rozpoczyna się „przez przesłanie komornikowi prawomocnego orzeczenia opatrzonego klauzulą wykonalności jako tytuł egzekucyjny. Musi ono zawierać polecenie wszczęcia egzekucji – obecnie wypełniane na formularzu wraz z załączonym tytułem wykonawczym oraz informacjami niezbędnymi do wszczęcia i przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego”³³. *Prima facie* więc, uzasadniałoby to stosowanie art. 300 § 2 k.k. w razie celowego ukrywania majątku przed egzekucją orzeczonej grzywny. Tym niemniej należy zwrócić uwagę na odmienny charakter takich roszczeń publicznoprawnych jak podatki czy składki na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, które powstają *ex lege* w razie spełnienia określonych przesłanek określonych we właściwych ustawach, co istotnie odróżnia je od grzywny, która ma charakter karny. Co więcej, niewywiązywanie się z zobowiązań podatkowych i składek społecznych samo w sobie penalizowane jest na gruncie art. 57 § 1 kodeksu karnego

---

lub przekazane do egzekucji administracyjnej na podstawie przepisu szczególnego; 11) obowiązki z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wypłaty należnego wynagrodzenia za pracę, a także innego świadczenia przysługującego pracownikowi, nakładane w drodze decyzji organów Państwowej Inspekcji Pracy; 12) obowiązki z zakresu ochrony danych osobowych, nakładane w drodze decyzji Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

³¹ M. P. Przybysz, *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, Warszawa 2021, s. 68.

³² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 127, dalej jako k.k.w.

³³ P. Wiliński, (w:) A. Gerecka-Żołyńska, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2023, s. 307.

skarbowego³⁴ i art. 98 ust. 1 pkt 1a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych³⁵. Przede wszystkim jednak wskazać należy, że nieuiszczenie grzywny wiąże się z konsekwencjami określonymi w kodeksie karnym wykonawczym (art. 45 k.k.w., art. 46 k.k.w.) i kodeksie wykroczeń³⁶ (art. 25 k.w.). Przepisy te w sposób pełny i wyłączny regulują konsekwencje nieuiszczenia grzywny, a to poprzez jej zamianę na zastępczą karę ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności (aresztu). To zaś powoduje, że w takiej sytuacji skazany byłby karany dwa razy za to samo zachowanie – raz poprzez zamianę orzeczonej kary grzywny na karę zastępczą, drugi raz poprzez pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. Byłoby to sprzeczne z zasadą *ne bis in idem*, określoną w art. 14 ust. 7 Międzynarodowego Paktu Praw Politycznych i Obywatelskich³⁷ oraz w art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka³⁸. W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wskazano, że przy badaniu naruszenia art. 4 ust. 1 Protokołu nr 7 należy mieć na względzie „takie czynniki, jak: prawna kwalifikacja czynu zabronionego w prawie krajowym, natura czynu, kwalifikacja prawna stosowanego środka, jego cel, natura i stopień dolegliwości, a także to, czy środek został zastosowany przed skazaniem, czy po skazaniu za przestępstwo, oraz w toku jakiego postępowania”³⁹. Z punktu widzenia art. 45 k.k.w. i art. 25 k.w. obojętne pozostają okoliczności, z powodu których egzekucja grzywny była bezskuteczna, odmiennie niż przy przestępstwie z art. 300 § 2 k.k., które wymaga podjęcia aktywnych czynności zmierzających do uszczuplenia lub udaremnienia egzekucji. Tym niemniej oba przepisy sprowadzają się do niewykonania grzywny i za to samo zachowanie sprawca miałby być dwukrotnie karany. To zaś powoduje, że pociągnięcie do odpowiedzialności karnej z art. 300 § 2 k.k. skazanego, który wobec wykonania orzeczonej wobec niego grzywny ukrywa swój majątek, jest sprzeczne z zasadą *ne bis in idem*. W takim

³⁴ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 654.

³⁵ Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1230.

³⁶ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2119, dalej jako k.w.

³⁷ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., Dz. U. z 1977 r., Nr 38 poz. 167.

³⁸ Protokół nr 7 sporządzony dnia 22 listopada 1984 r. w Strasburgu do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Dz. U. z 2003 r., Nr 42 poz. 364.

³⁹ M. Jackowski, Zasada *ne bis in idem* w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, Państwo i Prawo 2012, nr 9, s. 19.

bowiem przypadku konsekwencje takiego działania regulują odpowiednie przepisy kodeksu karnego wykonawczego. Wiąże się to z zasadą subsidiarności prawa karnego, przez co należy rozumieć to, że prawo karne materialne powinno być stosowane dopiero wówczas, gdy inne środki przewidziane w prawie nie są wystarczające dla osiągnięcia odpowiednich skutków⁴⁰. Skoro zatem kodeks karny wykonawczy przewiduje odpowiednie kroki wobec niewykonania grzywny, to trudno jest uznać, ażeby konieczne było uruchomienie reakcji karnej na to zachowanie. Ponadto podnieść należy, że zastępcza kara ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności (aresztu) jest równoważną formą wykonania orzeczonej grzywny. Skoro przepisy kodeksu karnego wykonawczego taką formę przewidują, to skazany może chcieć wykonać grzywnę w formie zastępczej, aniżeli poprzez zajęcie jego majątku, który z jakichś względów chce zachować. Ustawodawca zatem stwarza niejako pośrednią możliwość wyboru skazanemu formy wykonania grzywny i nie można mu czynić zarzutu z tego, że skazany woli odbyć karę zastępczą niż wykonać grzywnę w drodze egzekucji. Powoduje to, że w omawianej sytuacji, skazany nie może ponosić odpowiedzialności za przestępstwo z art. 300 § 2 k.k.

4. Zakończenie

Przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. umieszczone w rozdziale XXXVI kodeksu karnego ma za zadanie przede wszystkim ochronę takich dóbr prawnych jak obrót gospodarczy i cywilny. Pośrednio chroni także powagę orzeczeń sądowych. Przestępstwo z art. 300 § 2 k.k. może znajdować również zastosowanie do roszczeń publicznych Skarbu Państwa wobec dłużnika. Dotyczyć to jednak będzie takich zobowiązań, które powstają z mocy prawa i dopiero następnie podlegają egzekucji (podatki, składki). Charakteru takiego nie ma zaś grzywna orzeczona w wyroku karnym. Mimo, że podlega ona egzekucji według przepisów kodeksu postępowania cywilnego, to pociągnięcie do odpowiedzialności karnej z art. 300 § 2 k.k. skazanego, który dla przeciwdziałania egzekucji ukrywa swój majątek stanowiłoby jego dwukrotne ukaranie, gdyż niewykonana grzywna podlega zamianie na karę zastępczą. Dodatkowo wskazać należy, że nie można czynić zarzutu skazanemu z tego powodu, że wybiera formę zastępczej kary aniżeli wykonanie grzywny w drodze egzekucji. Jest to

---

⁴⁰ A. Marek, (w:) A. Marek (red.), System prawa karnego. Tom 1. Zagadnienia ogólne, Warszawa 2010, s. 8–9.

sprzeczne z zasadą subsydiarności prawa karnego, która nakazuje jego stosowanie dopiero w ostatniej kolejności.

Bibliografia

Piśmiennictwo

1. Duśko Ł., Udaremnienie lub uszczuplenie zaspokojenia wierzyciela jako znamię przestępstw opisanych w art. 300 § 1 i 2 k.k., *Przegląd Sądowy* 2020, nr 1.
2. Filipczak M., J. Kulesza, (w:) J. Kulesza (red.), *Prawo karne materialne. Nauka o przestępstwie, ustawie karnej i karze*, Warszawa 2023.
3. Gadecki B., *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2023.
4. Jackowski M., *Zasada ne bis in idem w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, *Państwo i Prawo* 2012, nr 9.
5. Krajewski R., *Przestępstwo fałszowania licznika samochodowego*, *Prawo w Działaniu* 2021, nr 45.
6. Kulik M., (w:) M. Mozgawa (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2023.
7. Łabuda G., (w:) J. Giezek (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, Warszawa 2021.
8. Majewski J., (w:) W. Wróbel, A. Zoll (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Tom III. Komentarz do art. 278–363 k.k.*, Warszawa 2016.
9. Marek A., (w:) A. Marek (red.), *System prawa karnego. Tom 1. Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2010.
10. Oczkowski T., (w:) V. Konarska-Wrzosek (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2023.
11. Potulski K., (w:) R.A. Stefański (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2020.
12. Przybysz M.P., *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, Warszawa 2021.
13. Wiliński P., (w:) A. Gerecka-Żołyńska, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2023.
14. Wróbel W., A. Zoll, *Polskie prawo karne. Część ogólna*, Kraków 2013.

Orzecznictwo

15. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 grudnia 2021 r., sygn. V KK 627/21.
16. Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2013 r., sygn. I KZP 22/12, Legalis nr 557926.
17. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2003 r., sygn. I KZP 32/03, Legalis nr 59874.
18. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 29 maja 2014 r., sygn. II AKa 70/14, LEX nr 1480393.
19. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 marca 2021 r., sygn. II AKa 294/20, LEX nr 3274515.
20. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9 marca 2020 r., sygn. II AKa 329/19, LEX nr 3104467.
21. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 listopada 2019 r., sygn. II AKa 368/19, LEX nr 3615384.
22. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. II AKa 49/18, Legalis nr 1896245.
23. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 czerwca 2022 r., sygn. II AKa 27/22, LEX nr 3370722.
24. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r., sygn. V KK 119/18, LEX nr 2701401.
25. Wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 2 sierpnia 2022 r., sygn. II Ka 434/22, LEX nr 3393246.
26. Wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy z dnia 21 marca 2018 r., sygn. IV Ka 112/18, LEX nr 2508023.

Akty prawne

1. Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r., Dz. U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167.
2. Protokół Nr 7 sporządzony dnia 22 listopada 1984 r. w Strasburgu do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Dz. U. z 2003 r., Nr 42, poz. 364.
3. Ustawa z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 654.
4. Ustawa z dnia 12 października 1994 r. o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego, Dz. U. z 1994 r., Nr 126 poz. 615.
5. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1230.

6. Ustawa z dnia 15 marca 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ruchu drogowym oraz ustawy – Kodeks karny, Dz. U. z 2019 r., poz. 870.
7. Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2505.
8. Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks Karny, Dz. U. z 1969 r., Nr 13, poz. 94.
9. Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 2119.
10. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 127.

Hiding one's assets by a convict in the context of a crime under art. 300 § 2 of the Penal Code towards the imposed fine

Abstract

Offense under Art. 300 § 2 of the Penal Code provides for criminal liability of the debtor who, in order to prevent execution, prevents or reduces the satisfaction of his creditor by activities aimed at hiding assets at risk of enforcement. There were some doubts in the doctrine and case law as to whether this crime also protected public law receivables. Currently, the dominant position is that this offense protects not only business transactions, but also other types of receivables. However, this does not determine whether it also applies to concealing assets before the enforcement of a fine imposed in a criminal judgment.

Key words

Reducing the creditor's satisfaction, preventing enforcement, enforcing a fine, substitute penalty.